



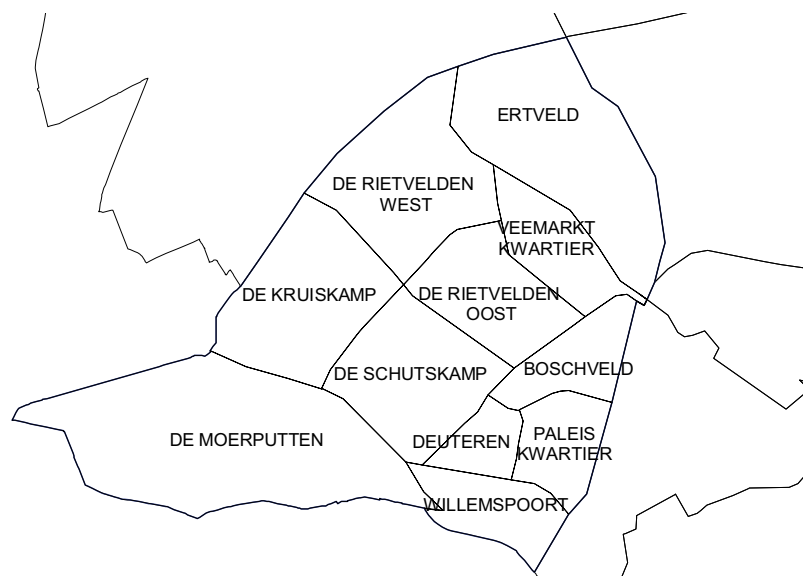
Wijkschets



Wijkschets
West:
Ruim opgezet
Kleurrijk
Kwetsbaar

Hoe scoort West vergeleken met de stad?

Minder/kleiner/lager	Meer/groter/hoger
Koopwoningen	Bekladding
WOZ-waarde	Vernieling
Tevreden speelvoorzieningen	Tevreden openbaar vervoer
Tevreden basisonderwijs	Meldingen parkeerproblemen
Gemiddeld huishoudensinkomen	Tevreden infrastructurele voorzieningen
Veiligheidsindex objectief	Te hard rijden
Veiligheidsindex totaal	Agressief verkeersgedrag
Actief geweest verbetering buurt	Milieuklachten
Lid van bibliotheek	Rommel
Bezoek voorstellingen	Geluidsoverlast
Museabezoek	Arbeidsplaatsen
Bioscoopbezoek	Bedrijventerrein
	75 plussers
	Niet-westerse allochtonen
	Niet werkende werkzoekenden
	ABW'ers (Algemene Bijstands Wet)
	Huishoudens onder armoedegrens



	West	Stad	West (% stad)
Aantal inwoners	19.887	134.744	15%
Aantal woningen	8.789	58.326	15%
Aantal werkzame personen	17.540	92.776	19%
Aantal bedrijven	1.418	9.832	14%
Oppervlak (ha.)	1.108	9.127	12%

Planologische typering West

1



De wijk West ligt ten westen van het stadscentrum van 's-Hertogenbosch. Het gebied wordt aan de (noord)oostzijde globaal begrensd door de spoorlijn Utrecht - 's-Hertogenbosch - Eindhoven, aan de noordwestzijde door de Linker Maasoeverweg (A59) en aan de zuidzijde door het natuurgebied de Moerputten en de Gement. West is opgebouwd uit de buurten Boschveld, Paleiskwartier, Willemspoort, Deuteren, de Moerputten, de Schutskamp, de Kruiskamp, de Rietvelden en Ertveld. West is ontstaan in de wederopbouwperiode (1945-1960) met het bedrijventerrein de Wolfsdonken, direct achter het spoorweg-emplacement. Ten noorden hiervan komt de eenvoudig vormgegeven arbeiders- en gedeeltelijk middenstandsbuurt Boschveld tot stand. De grote woningnood na de oorlog drukt een zware stempel op de woningbouw. De planvorming van West I is dan ook gericht op snelle woningproductie met voor die periode grote bouwstromen.

Wat is een wijkschets?

Een wijkschets is een foto van de wijk. En wat voor een foto geldt, is ook van toepassing op deze wijkschets: ze geeft een beknopt beeld, maar er is veel meer over de wijk te vertellen. Voor de wijkschets is gebruik gemaakt van zoveel mogelijk verschillende bronnen, zoals bestaande onderzoeken (onder andere Digipanel), gegevens en andere beschikbare kennis binnen de gemeente. Gesproken is met bewoners, leden en bezoekers van de wijktafel en tijdens de wijkschouw. Ook andere deskundigen zijn geraadpleegd, zoals de politie, Divers en de woningcorporaties. De uitkomsten van al die gesprekken zijn belangrijk geweest om een stapje verder te zetten: waar kan het nog beter in de wijk? Oftewel: waar zouden bewoners en instanties samen aan moeten werken?



Boschveld bestaat uit een aantal woonbuurtjes en een bedrijventerrein. De buurt kent diverse typen woningen, variërend van grondgebonden, beneden/bovenwoningen tot appartementen. Op het voormalige sportcomplex van Concordia zijn begin deze eeuw woningen gebouwd. Een deel van dit terrein is ingericht als park.

Ten westen van de Wolfsondonken, achter de Oude Vlijmenseweg en aanvankelijk gescheiden door sportvelden ligt de kleinschalige arbeidersbuurt Deuteren. Naast lintbebouwing behoort het grootste gedeelte van de bebouwing in Deuteren tot het type 'ambachtelijke traditionele woonbebouwing'.

Onder druk van de grote woningnood is ten westen van Deuteren in 's-Hertogenbosch de eerste grootschalige woonwijk gerealiseerd volgens de 'wijkgedachte' van de moderne functionalistische stedenbouw: een hiërarchische en duidelijke opbouw, waarbij alle andere dan woonfuncties zijn samengebracht op een centraal punt.

Het uitbreidingsplan West II omvat twee delen, de Schutskamp en de Kruiskamp. Daartussen is het grote wijkwinkelcentrum De Helftheuvel gerealiseerd. De voornaamste voorzieningen, zoals een bibliotheek, wijkcentrum, kantoren, sportvoorzieningen en een park zijn eraan toegevoegd. Karakteristiek voor het straatbeeld zijn de lange rechtstanden van brede hoofdwegen en watersingels, de ruime opzet van de openbare ruimte, de rechthoekige structuur en de toepassing van stedenbouwkundige 'stempels' (herhalingen van bouwmassa's).

Sinds 1992 wordt bedrijventerrein De Wolfsondonken omgebouwd tot het Paleiskwartier: een nieuw, multifunctioneel en levendig centrumgebied dat dient als overloop van en aanvulling op de historische binnenstad. Ook zijn er diverse onderwijsinstellingen (VO, MBO en HBO) gevestigd.

In Willemspoort start op termijn de bouw van het nieuwe, regionale Jeroen Bosch Ziekenhuis (800 bedden) als onderdeel van een zorgpark waarin talrijke medische- en zorgvoorzieningen zijn samengevoegd. In dit gebied komt ook een nieuw transferium.

Binnenkort start ook de aanleg van de zuidelijke Randweg die de ring rond 's-Hertogenbosch eindelijk sluitend zal maken.

Woonwagencentrum de Moerputten wordt grondig door de gemeente geherstructureerd, in nauw overleg met de bewoners.

Hoe ziet de woon-, werk- en leefomgeving in West er uit?

2



Algemeen

In West staan verhoudingsgewijs veel huurwoningen, met uitzondering van de buurten de Moerputten, Ertveld en Paleiskwartier met relatief veel koopwoningen. De gemiddelde WOZ-waarde van de woningen is gemiddeld het laagst van de gehele stad. In Boschveld is de gemiddelde WOZ-waarde het laagst, in De Moerputten zijn de woningen gemiddeld drie keer meer waard.

Het aantal vierkante meters groen per woning en de tevredenheid over de groenvoorzieningen in de buurt komt in West als geheel overeen met dat van de stad. Wel vinden meer bewoners van deze wijk dat bekladding, vernieling en rommel op straat vaak voorkomt in de buurt. Ook het aantal milieuklachten is aanzienlijk hoger dan gemiddeld. Het rapportcijfer dat de inwoners van West geven voor de woonomgeving (6,8) is het laagst van de stad (7,2).

Over de winkelveorzieningen in de wijk zijn de bewoners van West meer dan gemiddeld tevreden. Afhankelijk van de buurt waarin men woont, worden daar wel kanttekeningen bij geplaatst. Met betrekking tot het openbaar vervoer zijn zij zelfs het meest tevreden van de hele stad. Minder tevreden zijn ze over de speelmogelijkheden voor kinderen en over het basisonderwijs.

Volgens de bewoners van West komt te hard rijden en agressief verkeersgedrag vaak voor in de wijk. Ook volgens de politie wordt er vooral op de doorgaande wegen te hard gereden, met name op de Kooikersweg vanaf de Helftheuvelweg tot de Kruiskampsingel en de Boschmeersingel.



Het aantal verkeersongevallen is dan ook hoger dan in de rest van de stad. Over de parkeergelegenheid en ook de infrastructurele voorzieningen zijn de bewoners van deze wijk in het algemeen meer tevreden dan gemiddeld, maar dat verschilt van buurt tot buurt. Opvallend is dat er per 1.000 inwoners wel meer meldingen worden gedaan over parkeerproblemen.

De bedrijvigheid in West is hoog: met ruim 17.500 arbeidsplaatsen herbergt de wijk ongeveer 19% van de werkgelegenheid van de hele stad. Een groot deel van deze werkgelegenheid is te vinden in de buurt Paleiskwartier, maar ook de Rietvelden-West en de Schutskamp bieden aan veel personen werk. De bewoners van de wijk lijken echter niet van deze bedrijvigheid te profiteren: het werkloosheidspercentage is in West bijna het hoogste van de stad.

De Kruiskamp

De winkelcentra (aan de Kooikersweg en de Churchilllaan) lijden een zieltogend bestaan. Veel winkels zijn bezweken onder het succes van het grote winkelcentrum De Helftheuvel. Pogingen van projectontwikkelaars om de centra nieuw leven in te blazen verlopen uiterst moeizaam.

De woningen boven het winkelcentrum aan de Churchilllaan zijn doorgangshuizen; al dan niet officiële bewoners verblijven er relatief kort. Per saldo bevinden beide centra zich in een proces van verpaupering.

De buurt telt een groot aantal kerken van diverse gezindten. Doorgaans worden deze voorzieningen maar één keer per week gebruikt. In de Kruiskamp/de Schutskamp voeren de verschillende kerken en de moskee gesprekken over samenwerking.

In de Kruiskamp is de bouw van twee Brede Bossche Scholen gepland. In beide voorzieningen wordt het basisonderwijs verzorgd door twee basisscholen die samenwerken op het terrein van voor- en naschoolse opvang, activiteiten na schooltijd, ICT, bibliotheek, et cetera

Ofschoon de buurt veel groen heeft, zijn veel straten stenig. Onder meer daardoor worden de talrijke speelvoorzieningen geplaagd door honden(poep). Voor de wat oudere jeugd ontbreekt het aan speel- en ontmoetingsmogelijkheden. Inmiddels is een wijkspeelplaats gepland aan de Brussellaan.

De buurt maakt over het algemeen een schone indruk; op enkele locaties is echter sprake van illegale stort.



WA-ziekenhuis slecht bereikbaar

Het openbaar vervoer in de buurt is perfect geregeld. Des te merkwaardiger is het dat het Willem Alexander Ziekenhuis niet rechtstreeks per bus bereikbaar is.

De brede straten waarvan de bussen gebruikmaken, en waarlangs de vier basisscholen van de buurt zijn gelegen, worden door automobilisten als racebaan gebruikt. Ook in de kleinere, met betongtegels belegde woonstraten wordt vaak te hard gereden. Door gebrek aan parkeergelegenheid staan de straten in de buurt vol met blik.

De Schutskamp

In de Schutskamp bevindt zich De Helftheuvel, een belangrijk voorzieningencluster dat door bewoners zeer wordt gewaardeerd.

Net als in de Kruiskamp kent ook de Schutskamp veel groen. Tegelijk maken de straten met hun brede stroken asfalt en tegels een zeer stenige indruk. Ook in deze wijk zijn de straten niet ingericht op grote hoeveelheden geparkeerde auto's.

Het parkje bij De Taling wordt nauwelijks voor recreatieve doeleinden benut.

Ouderen wonen te groot

In deze buurt staan net als in de Kruiskamp overwegend grote eengezinswoningen. Voor ouderen is er nauwelijks passende huisvesting. Zij zien De Taling als vanzelfsprekend eindstation. Veel ouderen wonen dus helemaal alleen in een veel te grote woning.

In de Schutskamp zijn weinig speelvoorzieningen. Een enkel speelveldje, zoals in het verlengde van de Dirk Hartogstraat, is op initiatief van bewoners en met financiële steun van de woningcorporaties tot stand gekomen. Aan de Hudsonlaan organiseren bewoners zelf regelmatig activiteiten. Langs de Kooikersweg is een wijkspeelplaats gepland.

De wijkwinkel in De Helftheuvel wordt blijkens een evaluatie goed bezocht. Een andere belangrijke voorziening is het buurthuis annex jongerencentrum De Mix. Daar vinden veel activiteiten plaats voor jongeren, voor de Marokkaanse gemeenschap, vrouwen en kinderen. De huidige locatie en behuizing van De Mix is uiterst slecht. De toekomst van het centrum is echter nog onduidelijk.

Ouderen maken veel gebruik van het Sociaal Cultureel Centrum in De Helftheuvel, maar zij vinden dat er te weinig momenten zijn om elkaar daar te ontmoeten.

Over het algemeen maakt de wijk een schone indruk, al zwerven overal winkelwagentjes rond.



Sommige locaties zijn aan het verpauperen onder meer door illegale stort. Dat geldt men name voor de omgeving Columbusstraat/ Bilbaostraat en bij de flats aan Schutskampstraat/Kooikersweg.

Boschveld

Boschveld is in stedenbouwkundig opzicht een aantrekkelijk gebied, direct in de buurt van het centrum en het station. Om de buurt verder te ontwikkelen is de buurt aangemerkt als herstructureringsgebied in het kader van het Grotestedenbeleid.

Op dit moment telt Boschveld overwegend (goedkope) sociale huurwoningen; het aantal koopwoningen is gering (27%). Er zijn veel kleine en sommige hebben alleen een balkonnetje als buitenruimte. Dankzij een beter beheer door de woningcorporaties zien enkele flats – en met name de galerijen – er beter en schoner uit dan voorheen.

Het openbaar groen is beperkt en ook het onderhoud kan beter. Het Westerpark is weliswaar een prachtig nieuw groen gebied, maar omdat het wordt begrensd door een woonstrip dringt het groen niet door tot in de buurt. Daardoor is het park vanuit de buurt niet erg toegankelijk en wordt het relatief weinig gebruikt.

Door de ligging is het winkelcentrum beeldbepalend voor Boschveld, maar de kwaliteit van de meeste winkels scoort dik onvoldoende.

De voorzieningen voor jongeren zijn de laatste jaren aanzienlijk verbeterd met de komst van een voetbalkooi en speluitleen. Doordat deze ook worden beheerd, kunnen alle jongeren er terecht. De nieuwste aanwinst is een zogenaamde Sprankelplek die met behulp van het Jantje Betonfonds is gerealiseerd. Toch is het aantal kwalitatief goede speelplekken nog beperkt.

De ontwikkeling van de Brede Bossche School beoogt ertoe bij te dragen dat het basisonderwijs in de buurt van kleur verschieft van 'zwart' naar een mix. Deze voorziening richt zich daarom ook op het aangrenzende Paleiskwartier.

Het Ouder Kind Centrum 'Dubbel en Dwars' is een belangrijke voorziening in het licht van de emancipatie en integratie van vooral allochtone vrouwen.

De Wijkwinkel zorgt ervoor dat sommige groepen allochtonen die vroeger nergens kwamen, nu hun weg vinden voor informatie en advies.

De afgelopen periode hebben gemeente en andere instanties intensief met de bewoners samengewerkt om de woonomgeving schoon, heel en veilig te maken. Dat heeft geleid tot zichtbare verbeteringen, maar de problemen met grote hoeveelheden zwerfvuil, jongerenoverlast, drugshandel, criminaliteit en de verloedering van het winkelcentrum, zijn nog niet opgelost.



De verkeersveiligheid scoort in Boschveld beter dan in de andere buurten. Problemen zijn er wel met het parkeren. Via een enquête zijn bewoners momenteel gevraagd of zij voorstander zijn van de invoering van belanghebbende parkeren. De respons was te laag om voorstellen te doen. Degenen die wel gereageerd hebben, zijn - op enkele straten na - tegen een parkeerregeling,

In het gebouw van de BIM vinden veel, met name kleine ondernemers huisvesting. Zodra er bedrijventerrein vrijkomt – onder meer door het vertrek van de Afvalstoffendienst – ontstaan er nieuwe kansen en ontwikkelingsmogelijkheden.

De herstructurering van Boschveld kan zowel positieve als negatieve invloed hebben op de aangrenzende buurten. In de buurt zelf bestaat angst voor verloedering tijdens de komende periode van sloop en nieuwbouw.

Deutenen

Ook Deutenen is aandachtsgebied in het kader van Grotestedenbeleid. De buurt bestaat nu voornamelijk uit sociale woningbouw. Alleen aan de rand van de buurt vindt men koopwoningen.

Het plan Hart voor Deutenen is inmiddels in uitvoering. Daardoor zal Deutenen zowel in sociaal als ruimtelijk opzicht meer aansluiting krijgen bij de stad. Vanaf maart 2007 gaat woningcorporatie BrabantWonen 111 woningen slopen en 193 nieuwe woningen bouwen. Daardoor wordt het woningaanbod meer gevarieerd. De overige woningen van Brabant Wonen worden gerenoveerd.

Over de renovatie van de woningen van de andere woningcorporatie is nog geen besluit genomen.

De buurt ziet er schoon uit, vooral door de betrokkenheid van de bewoners. Men heeft wel veel last van geparkeerde auto's van mensen die in de stad werken en met name van studenten van de nabijgelegen onderwijsvoorzieningen. Omdat sommige straten voor hulpdiensten niet meer bereikbaar waren geldt daar nu een parkeerverbod. Via een enquête is bewoners gevraagd of er voldoende draagvlak is voor de invoering van belanghebbende parkeren. Dit is door de meerderheid van de bewoners afgewezen.

Verlaten park

Het Westerpark aan de rand van de wijk ligt er prachtig bij, maar wordt relatief weinig bezocht. Het overige groen langs de wijk wordt alleen gebruikt om er de hond uit te laten.

De speelplekken voor kinderen tot 12 jaar worden goed gebruikt. Voor hen, maar ook voor de oudere jeugd is nu een wijkspeelplaats gepland aan de Weidonklaan. Bij de ontwikkeling daarvan worden de bewoners



en zeker ook de jeugd actief betrokken. De uitvoering is gepland in het eerste kwartaal van 2007.

Het buurthuis (linedance!) wordt goed bezocht en de Wijkwinkel is voor bewoners zeer toegankelijk. Een aangrenzend café is na de ruiming van een grote wietzolder gesloten. In het kader van het plan Hart voor Deuten is het de bedoeling het pand te gebruiken als jongerenvoorziening.

In samenwerking tussen woningcorporaties en bewoners is een binnenplaats aan de Oeterselaan/Wolfsdonkenlaan opnieuw ingericht en kunstzinnig verfraaid.

Bedrijvigheid is er aan de randen van de buurt.

Paleiskwartier

Het Paleiskwartier is een gloednieuwe, prachtig aangelegde buurt met schitterende (koop)woningen en kantoren, en dito bestrating, verlichting en straatmeubilair.

Opvallend is dat veel van de waardevolle materialen in de openbare ruimte nu al smerig worden. Omdat de buurt nauwelijks groen kent, ligt er hondenpoep op straat. Kennelijk is het onderhoudsregime niet afgestemd op de verwachting van eigenaren en bewoners dat alle moois ook mooi moet blijven.

De buurt moet een bruisend hart achter het station worden. De Leeghwaterlaan met zijn gezellige voorzieningen is daar een voorproefje van. Vooralsnog is het Paleiskwartier echter een buurt waar men doorheen loopt, op weg naar het werk, het station of naar een van de vele onderwijsvoorzieningen die overwegend aan de rand liggen.

Niet veel te beleven

's Avonds en in het weekend is er in het Paleiskwartier niet veel te beleven. Semi-openbare ruimtes, zoals het plein van het Paleis van Justitie, en horecagelegenheden zijn dan gesloten. Veel winkels in de plint van de bebouwing staan (nog) leeg. Het prachtige Da Vinciplein wordt nauwelijks benut. Het SM's verlaat de buurt.

Geparkeerde auto's vindt men niet in deze buurt; die staan in de ondergrondse parkeergarages die overigens nog plaats genoeg bieden.

Het Paleiskwartier is nog niet af; er zijn nog diverse grote projecten in ontwikkeling of gepland, zoals een megabioscoop. De uiteindelijke inrichting van de buurt is te zien op een maquette in het Informatiecentrum.

Woningen	West	Stad
% koopwoningen	39,7	53,1
WOZ-waarde alle woningen	177.619	218.049
Rapportcijfer eigen woning	7,7	7,8
Openbare ruimte	West	Stad
m2 kleinschalig openbaar groen per woning	61	63
% (zeer) tevreden met groenvoorziening	69	68
% dat vindt dat bekladding van muren en/of gebouwen vaak voorkomt	17	12
% dat vindt dat vernieling van telefooncellen/bushokjes vaak voorkomt	31	24
rapportcijfer eigen woonomgeving	6,8	7,2
Voorzieningen	West	Stad
% (zeer) tevreden met winkels voor dagelijkse boodschappen	82	76
% (zeer) tevreden met OV	71	52
% (zeer) tevreden met speelmogelijkheden voor de kinderen	32	48
% (zeer) tevreden met basisonderwijs	50	58
% 55+ 'ers (zeer) tevreden met voorzieningen voor ouderen	37	38
Rapportcijfer voorzieningen in eigen buurt	6,8	6,8
Verkeer	West	Stad
Meldingen parkeerproblemen per 1.000 inwoners	8,9	7,0
% (zeer) tevreden met parkeergelegenheid	54	51
% (zeer) tevreden met infrastructurele voorzieningen	66	54
% dat vindt dat te hard rijden vaak voorkomt	51	40
% dat vindt dat agressief verkeersgedrag vaak voorkomt	39	28
Milieu	West	Stad
milieuklachten per 1.000 inwoners	41	23
% dat vindt dat rommel op straat vaak voorkomt	43	30
% dat vindt dat geluidsoverlast vaak voorkomt	26	21
Bedrijvigheid	West	Stad
bedrijfsvestingen per 100 woningen	16	17
arbeidsplaatsen per 100 inwoners	88	69
oppervlak bedrijventerrein in % van totale oppervlakte	25	8



Wie wonen er in West?

3

Algemeen

In West wonen relatief veel mensen van niet-Nederlandse (zowel westerse als niet-westerse) afkomst: 32 procent tegenover 19 procent voor de hele stad. Ook kent de wijk een relatief groot aantal gezinnen met een laag inkomen. West telt gemiddeld zelfs het laagste inkomen per huishouden van de stad. Het aandeel niet-werkende werkzoekenden is hoger dan gemiddeld.

In hele wijk worden tot 2025 ongeveer 2.300 woningen bijgebouwd. Eerst voornamelijk in het Paleiskwartier en in Deuteren, vanaf 2012 ook in Boschveld. De bevolking groeit hierdoor met meer dan 3.000 personen. Terwijl de zittende bevolking verder vergrijst, zorgen de nieuwe bewoners voor verjonging. Daardoor zal de situatie in 2025 een combinatie van twee uitersten laten zien: jong en dynamisch versus verregaand vergrijsd.

De Kruiskamp en Schutskamp

In deze buurten is de vergrijzing volop aan de gang. In de Schutskamp is op dit moment al 25 procent van de bewoners ouder dan 65 jaar. Zij wonen daar vaak al heel lang en zijn verknocht aan hun wijk.

Deze ontwikkeling gaat gepaard met een afnemende tolerantie van afwijkend gedrag dat met name door jongeren wordt vertoond. Spanningen tussen oud en jong zijn daarvan het directe gevolg.

Van Boschveld en Deuteren naar de Schutskamp

In de Schutskamp vinden nu veel bewoners uit Boschveld en Deuteren onderdak, die daar vanwege de geplande herstructurering hun woning hebben verlaten. Deze bewoners gaan – veelal in familieverband – dicht bij elkaar wonen. Hun invloed op de buurt is niet altijd even positief. Oorspronkelijke buurtbewoners ervaren een gevoel van onveiligheid.





Boschveld

In Boschveld is bijna de helft van de bewoners (46%) van allochtone afkomst; de buurt telt ongeveer dertig culturen.

Er wonen relatief veel mensen met een uitkering. De meeste uitkeringsgerechtigden behoren tot de categorie die een grote afstand heeft tot de arbeidsmarkt. Ze zijn veelal laag opgeleid, spreken onvoldoende Nederlands, of zijn al lang uit het arbeidsproces.

Bij 49% van de bewoners is sprake van een laag inkomen. Professionele werkers signaleren een toename van de schuldenproblematiek en zelfs armoede onder de bewoners.

Zorg bestaat ook over het grote aantal jongeren dat zonder startkwalificatie de school verlaat. Zonder positief toekomstperspectief is de kans groot dat veel van deze jonge volwassenen een carrière zoeken in de kleine of grote (drugs)criminaliteit.

Deutenen

De oude kern van bewoners bestaat uit een hechte gemeenschap die zich voor buitenstaanders afsluit. De werkloosheid en het aantal uitkeringen is hier hoog en onder de oude kern bevindt zich een aantal gezinnen met complexe problematiek.

Net als in Boschveld vallen ook hier relatief veel jongeren uit het vervolgonderwijs.

Paleiskwartier

In het Paleiskwartier wonen overwegend jonge mensen en ouderen, met een relatief hoog inkomen. Kinderen zijn er (nog) nauwelijks in deze buurt.

Bevolking	West	Stad
% 75-plussers	6,4	5,7
% niet-westerse allochtonen	22,0	9,9
% eenoudergezinnen	3,6	3,5
Werk en inkomen	West	Stad
% NWW'ers	9,5	7,2
% ABW'ers	4,4	3,3
% onder de armoede grens	12,3	9,6
Gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen	18.300	20.600
Gezondheid en zorg	West	Stad
% dat eigen gezondheid (zeer) goed of uitstekend noemt	86	89

Hoe gaat men met elkaar om in West? 4



Algemeen

De leefbaarheid in West wordt het slechtst beoordeeld van de hele stad. De wijk scoort ook het laagst op tolerantie, sfeer en sociale samenhang. De getalsmatige verhoudingen tussen autochtonen en allochtonen plaatsen het vraagstuk van de integratie hoog op de agenda. In de praktijk blijken de autochtone vooral overlast te ervaren en wordt integratie eenzijdig verwacht van de allochtone medebewoners.

De veiligheid in West is eveneens geringer dan in de stad. Het aantal woninginbraken is in vergelijking met de rest van de stad hoog, vooral in de Kruiskamp. In die buurt, maar ook in de Schutskamp, zijn in 2006 echter zeventig inbraken minder gepleegd dan in 2005 (181 tegenover 251). In Boschveld, Deuteren en het Paleiskwartier nam het aantal inbraken in 2006 juist iets toe ten opzichte van het jaar daarvoor (van 68 naar 92).

Ook auto-inbraken komen in West relatief vaker voor dan gemiddeld, vooral in de Schutskamp en het Paleiskwartier. Het aantal geweldsdelicten is in West ook aan de hoge kant. In het Paleiskwartier en de Moerputten komen deze wat vaker voor dan in de rest van de wijk. Verder geven de bewoners in deze wijk aan vaak overlast te hebben van groepen jongeren.

De betrokkenheid ligt iets onder het gemiddelde van de stad. Zowel het percentage bewoners dat zich actief heeft ingezet als vrijwilliger, voor het verbeteren van de buurt, of zich medeverantwoordelijk voelt voor de eigen buurt ligt lager dan in de rest van de stad. Hetzelfde geldt voor de cultuurparticipatie. Er zijn relatief minder bewoners die voorstellingen, musea of de bioscoop bezoeken.



De Kruiskamp

De winkelcentra aan de Kooikersweg en Churchilllaan worden door bewoners als onveilig ervaren. De politie stuit er regelmatig op confronterend of juist ontwijkend gedrag van met name allochtone jongeren. Ook het Beatrixpark zorgt voor veel overlast; bewoners voelen er zich onveilig. De politie beschouwt deze locatie als een hot spot. Ten slotte worden veel achterkanten van woningen als onveilig ervaren. Na enquêtes onder bewoners leggen de corporaties er verlichting aan of sluiten brandgangen af.

De Schutskamp

Jongerenoverlast is er met name bij De Eendenkooi, c.q. de parkeerplaats achter De Taling. Het gaat om een groep allochtone en autochtone jongeren die overigens voor de politie redelijk tot goed aanspreekbaar zijn.

Het binnenterrein van de Schutskampstraat/Kooikersweg nabij de moskee is een voor de politie lastig te beheersen terrein. De HAT-eenheden vertonen een groot verloop en worden vaak onderverhuurd. Van sociale cohesie tussen de bewoners is geen sprake. Wie het zich kan permitteren, trekt er weg. Met name 's avonds maakt deze locatie een onveilige indruk. Ook feitelijk is er sprake van criminaliteit.

Vanwege de braakliggende omgeving is het Sociaal Cultureel Centrum De Helftheuvel vooral 's avonds niet veilig bereikbaar.



Boschveld

Boschveld staat bekend als een buurt waar bewoners rustig en gemoedelijk met elkaar omgaan en waar bewoners betrokken zijn bij hun buurt en actief deelnemen aan activiteiten. Er is sprake van een zekere balans die overigens in het kader van de ophanden zijnde herstructurering gemakkelijk verstoord zou kunnen worden.

Niet met maar naast elkaar

Een sterk punt van Boschveld is dat de verschillende bevolkingsgroepen over het algemeen zonder conflicten met elkaar omgaan. Ze leven echter vooral naast elkaar in plaats van met elkaar. Ofschoon de jongere generaties elkaar wel vinden, leven de verschillende groepen overwegend op zichzelf.

Met name de oudere bewoners hebben een gezamenlijk verleden; ze werkten samen in de fabrieken (Grasso, Michelin, Remington). Professionele werkers signaleren echter dat de sociale cohesie in de buurt de laatste tijd minder wordt. Mogelijke oorzaken daarvan zijn de vestiging van steeds meer alleenstaanden in de buurt en de komst van bewoners met zeer veel verschillende nationaliteiten. Een grote groep bewoners woont hier niettemin graag en voelt zich betrokken bij de buurt.



Door de ligging ten opzichte van het station heeft Boschveld veel last van drugsoverlast, ook rond de scholen. Door het gebrek aan verlichting gebeurt er van alles en nog wat.

Met name het gebied rondom het winkelcentrum wordt door bewoners als onprettig en onveilig ervaren.

Doordat (echt)scheiding geen reden meer is voor 'urgentie' bij woningtoewijzing gaan meer bewoners inwonen bij ouders, broers en zussen. Maar ook om andere redenen is er sprake van onderhuur en inwoning. In die gevallen veroorzaakt het verschijnsel overlast, criminaliteit en gevoelens van onveiligheid. Gemeente en corporaties hebben nauwelijks zicht op wie waar woont, en kunnen pas optreden als er bewijzen zijn dat iemand niet rechtmatig op een adres woont. Overlast in brandgangen wordt aangepakt doordat de corporaties de gangen afsluiten. Een probleem dat daarop volgt is de levendige handel in sleutels...

Professionals hebben het sterke vermoeden dat onder bewoners van Boschveld veel en schrijnende armoede heerst. Ook zijn er signalen dat drugsproblematiek, huiselijk geweld en schulden veelvuldig voorkomen.

Bewoners (wijkcontactpersonen) en professionele instanties werken op concrete punten goed met elkaar samen, zoals bij de aanleg en handhaving van een fietsenstalling bij een complex in de Celsiusstraat waar veel kamersbewoners wonen.

Deuteren

In Deuteren leven de oude kern en latere bewoners naast elkaar.

Relatief veel gezinnen gaan gebukt onder een complex van problemen. Als juist deze gezinnen vanwege herstructurering verhuizen, zijn elders problemen te verwachten.

De betrokkenheid en de samenwerking met professionals groeit; zoals bij de organisatie van buurtfeesten, de wijkshow en de realisering van de wijkspiegelplaats.

Paleiskwartier

In het Paleiskwartier leven de bewoners vooral op zichzelf. Ze gaan 's morgens naar hun werk en keren 's avonds terug naar hun prachtige woning. Een groep bewoners, verenigd in Wijkbelangen Paleiskwartier, zet zich onder meer in voor het versterken van de contacten in de buurt en de sociale binding tussen bewoners.

Voor het onderhoud van de wijk fungeert een woningcorporatie als gebiedsmanager. Ook is een Breed Beraad Stationsomgeving verantwoordelijk voor de openbare ruimte.

In de wijk vestigen geleidelijk tal van voorzieningen (zoals het Entreon) waarvan het bestaan onder professionals nauwelijks bekend is.

Leefbaarheid	West	Stad
Rapportcijfer sociale samenhang in eigen buurt	5,7	6,1
Rapportcijfer sfeer in eigen buurt	6,5	6,9
Rapportcijfer tolerantie in eigen buurt	6,5	6,9
Rapportcijfer leefbaarheid in eigen buurt	6,7	7,1
Veiligheid	West	Stad
Rapportcijfer veiligheid buurt	6,3	6,9
Veiligheidsindex objectief	16,5	18,3
Veiligheidsindex totaal	13,9	17,2
Betrokkenheid	West	Stad
% actief als vrijwilliger	28	31
% actief geweest om eigen buurt te verbeteren	15	17
% dat zich actief wil inzetten om de buurt te verbeteren	15	14
% dat zich medeverantwoordelijk voelt voor eigen buurt	81	84
Sport en cultuur	West	Stad
% dat regelmatig sport	41	42
% lid openbare bibliotheek	22	25
% bezoek voorstelling	47	57
% bezoek musea	47	53
% bezoek bioscoop	52	59

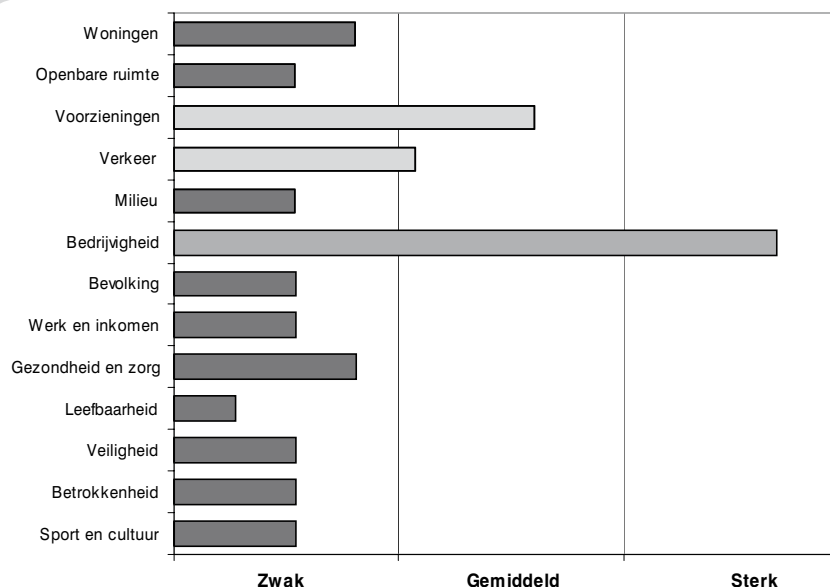


Hoe gaat het al met al met West? 5

Wanneer de hiervoor beschreven thema's (leefbaarheid, veiligheid, bedrijvigheid, verkeer, et cetera)¹ in West vergeleken worden met de thema's in de andere wijken, is er één thema waarop West relatief goed scoort: bedrijvigheid. West neemt op dit gebied de tweede plaats in na de Binnenstad. Minder goed gaat het op bijna alle andere thema's: woningen, openbare ruimte, milieu, bevolking, werk en inkomen, gezondheid en zorg, veiligheid, betrokkenheid, sport en cultuur en met name leefbaarheid. Zo heeft West het laagste gemiddelde huishoudinkomen, het hoogste aandeel niet-westerse allochtonen, een laag aandeel vrijwilligers en de laagste WOZ-waarde. Ook komen vernieling en auto-inbraken er vaak voor en is de sociale samenhang er samen met de Binnenstad het laagst van de stad. Op de thema's voorzieningen en verkeer doet West het gemiddeld.



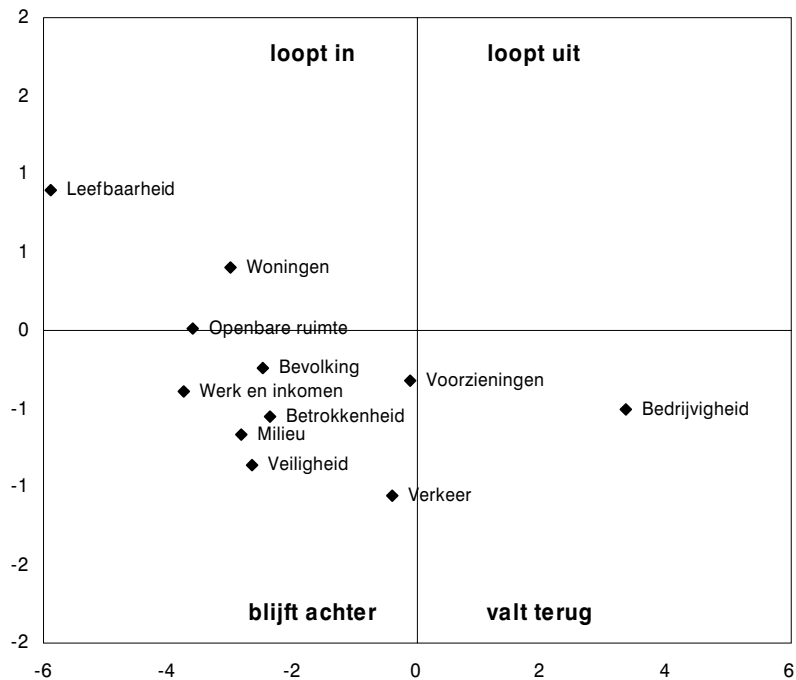
¹ De indicatoren bij een bepaald thema zijn aan de hand van een zogenaamde z-score bij elkaar opgeteld. De z-score berekent de afwijking ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Zo is het mogelijk om indicatoren die onderling zeer van elkaar verschillen, toch bij elkaar op te tellen en zo de thema's in de verschillende wijken te vergelijken.



Afbeelding 1
Vergelijking thema's in West met thema's in andere wijken



Onderzocht is ook hoe de thema's zich de afgelopen jaren in West hebben ontwikkeld. De meest recente cijfers zijn hiervoor vergeleken met de situatie rond 2000. Eén thema in West 'valt terug' (hoge beginwaarde, negatieve ontwikkeling ten opzichte van de andere wijken): bedrijvigheid. Zeven thema's 'blijven achter' (lage beginwaarde, negatieve ontwikkeling ten opzichte van andere wijken): bevolking, werk en inkomen, betrokkenheid, milieu, veiligheid, verkeer en voorzieningen. Twee thema's 'lopen in' (lage beginwaarde, positieve ontwikkeling ten opzichte van andere wijken): leefbaarheid en woningen. Dit betekent overigens niet dat West een sterke positie heeft op deze thema's; bovenstaande figuur laat dat zien. Het betekent wel dat het betreffende thema zich op één of meerdere indicatoren beter ontwikkelt dan in de andere wijken.



Afbeelding 2

De ontwikkeling van de thema's in West vergeleken met de ontwikkeling van de thema's in andere wijken².

Hierna volgt nog een korte typering van de verschillende buurten in West.

De Kruiskamp

De meest groene en ruim ingerichte buurt van West. De buurt verandert snel; dat biedt veel kansen. Zo is er de bouw van twee Brede Bossche Scholen gepland. Tegelijk wonen er relatief veel ouderen en hun aantal neemt verder toe. De bewoners van De Kruiskamp leven tamelijk op zichzelf en langs elkaar heen. De tolerantie van afwijkend gedrag, dat vooral jongeren vertonen, neemt af. Voor de wat oudere jeugd ontbreekt het aan speel- en ontmoetingsmogelijkheden. De winkelcentra aan de Kooikersweg en de Churchilllaan lijden een zieltogend bestaan.

De Schutskamp

Deze buurt maakt een stenige indruk. De straten zijn bovendien niet ingericht op de grote hoeveelheden geparkeerde auto's. Net als in de Kruiskamp wonen hier relatief veel ouderen en neemt de tolerantie onder de bewoners af. De buurt is gezegend met De Helftheuvel, een belangrijk voorzieningencluster dat door bewoners zeer wordt

² Voor de thema's gezondheid en zorg en sport en cultuur kan geen tijdsvergelijking gemaakt worden. Deze thema's ontbreken in de afbeelding.





gewaardeerd. De wijkwinkel en het Sociale Cultureel Centrum in De Helftheuvel worden goed bezocht. Jongeren ontmoeten elkaar in De Mix, al is de behuizing van dit centrum uiterst slecht.

Boschveld

Een kleurrijke buurt in beweging. De buurt telt ongeveer dertig culturen; bijna de helft van de bewoners is van allochtone afkomst. Nu nog lijdt de buurt onder drugshandel, criminaliteit, armoede, schulden, werkloosheid en hangjongeren. In stedenbouwkundig opzicht, gelegen tegen het stadscentrum, is de buurt echter een aantrekkelijk gebied. De komende jaren staat dan ook een grootscheepse herstructurering op stapel. Die moet ook positieve gevolgen hebben voor het winkelcentrum dat nu zwaar onvoldoende scoort.

Deuteren

De geslotenheid van deze buurt wordt de komende jaren doorbroken door herontwikkeling, dat wil zeggen: sloop van 111 woningen en nieuwbouw van 193 woningen. De hechte gemeenschap van oorspronkelijke bewoners, die zich voor buitenstaanders afsluit, opent zich aarzelend. Intussen is de werkloosheid in Deuteren onverminderd hoog en wonen er enkele gezinnen met complexe problemen. Relatief veel jongeren haken af in het vervolgonderwijs.

Paleiskwartier

Deze gloednieuwe, prachtig aangelegde buurt – met schitterende woningen, kantoren, bestrating, verlichting en straatmeubilair – moet een bruisend hart achter het station worden. Vooralsnog is er echter weinig dynamiek en leven de bewoners er erg op zichzelf.

De wijk is nog niet af. Er zijn nog diverse grote projecten gepland. Intussen maakt Wijkbelangen Paleiskwartier zich sterk voor meer binding en ontmoeting tussen de bewoners, onder meer door te ijveren voor een buurtcentrum.

Bijlage I: Buurten West in cijfers

	Boschveld	Paleiskwartier	Willemspoort	Deutenen	De Moerputten	De Schutskamp	De Kruiskamp	De Rietvelden Oost	De Rietvelden West	Veemarkt-kwartier	Ertveld	Wijk West	Stad
# inwoners	3.363	1.508	-	1.569	240	4.538	8.213	100	33	41	279	19.887	134.744
% 0 t/m 19	21	6	-	18	22	19	24	-	-	-	22	21	23
% 20 t/m 44	51	58	-	42	36	35	34	-	-	-	47	40	38
% 45 t/m 64	20	24	-	26	33	22	24	-	-	-	26	23	26
% 65 jaar e.o.	9	11	-	14	9	25	18	-	-	-	5	17	13
% autochtoon	55	84	-	78	92	69	68	-	-	-	77	69	82
% allochtoon	46	16	-	22	8	31	32	-	-	-	23	32	19
% ABW	7,3	0,2	-	5,8	16,8	4,2	3,6	-	-	-	3,5	4,4	3,3
%NIWW	12,4	3,2	-	11,4	16,9	9,1	9,3	-	-	-	6,2	9,5	7,2
% laag ink	49	0	-	43	0	44	42	-	-	-	0	42	38
% hoog ink	0	0	-	14	0	12	14	-	-	-	0	11	17
% eenouder	4,8	0,7	-	4,4	10,0	3,3	3,7	-	-	-	2,0	3,6	3,5
# woningen	1.529	809	-	782	20	2.086	3.387	50	12	7	107	8.789	58.326
% < 1945	9	0	-	5	50	1	0	-	-	-	28	3	11
% 1945-1969	77	10	-	64	30	65	80	-	-	-	11	67	30
% 1970-1989	3	0	-	0	5	25	14	-	-	-	17	12	38
% > 1990	11	90	-	30	15	9	7	-	-	-	44	18	21
% koop	27	79	-	27	90	34	40	-	-	-	92	40	53
% ééng gezins	27	0	-	59	100	53	76	-	-	-	61	53	64
WOZ (x 1000)	142	274	-	168	437	163	176	-	-	-	264	178	218
# vestigingen	193	127	8	73	14	254	246	94	219	130	60	1.418	9.832
# w.p.	1.206	5.358	996	185	118	2.167	981	1.686	3.276	761	806	17.540	92.776
% bibliotheek	23	15	-	16	9	21	23	-	-	-	25	22	25
% woninginbraken	20	11	-	26	32	32	47	-	-	-	-	34	23
% autoinbraken	39	70	-	43	13	78	33	-	-	-	-	51	35
% geweldsdelicten	27	40	-	20	38	27	11	-	-	-	-	23	18



De wijkschets is een product van:

Gemeente 's-Hertogenbosch

BrabantWonen

Zayaz

Politie

Divers

Bewoners uit de wijk

Maart 2007